

SARS E AMOGELA TEKANYETŠO YA DITSENO YA GO BOELETŠWA

Tshwane, 24 Feberware 2021- Ditirelo tša Motšhelo tša Afrika Borwa (SARS) di amogela tekanyetšo ya letseno la go kolekwa ya go boeletšwa yeo e begilwego ke Tona a Ditšhelete Tito Mboweni ka go tlhagišo ya gagwe ya Tekolo ya Tekanyetšo ya Ditšhelete ya 2021 lehono ka Palamente.

Leuba la COVID-19 le bakile kamo mpe ya go koleka ya letseno la motšhelo ka lebaka la go phuhlama ga ekonomi go feta ka tšhapingo ya ditšhelete ya 2008. Kotsi e kgolo go kgolo ya ekonomi le letseno di dula di amilwe ke leuba la COVID-19. Se se bakile ditahlegelo tša mošomo gammogo le go fokotšwa mešomong, tlhokego ya fase ya bašomi, ditseno tša go tekateka tša dikhamphane morago ga dikiletšo tša mesepelo le go se holofelele ga dinyakwa lefaseng ka bophara

Sekhwama sa Ditšhelete sa Ditšhabatšhaba (International Monetary Fund) se holofela dipelo tša GDP ya Afrika Borwa ka 2020 go tlaišwa ke phokotšego e kgolo ya 7.5%. Ditiragalo tša ekonomi di letetšwe go oketšega ka lebelo ka 2021; le ge go le bjale, maphotho a mampsha le meragelo e mempha ya baerase e tloga e laetša pelaelo ka lebaka la go dumelelwa ga dikenti tša bjalebja. Tetelo ya go kowafala ga lebelo la kgolo go laetša ditlamorago tša kamego ya leuba le kgonagalo ya gore magato a phefelo a tla dula a hloka go phethagala.

Dipelo tša letseno di fa šedi ya kamo mpe e šoro ya ekonomi ya COVID-19 go ekonomi yeo e gogago ka kgara. Tetelo ya kgolo ya motheo wa motšhelo e ile godimo le fase kudu ge e sale ka Tekanyetšo ya 2020. Dikoleka tša Motšhelo wa Letseno la Mong (PIT) e šetše e phethagetšwe ka go godiša tlhokego ya mošomo le megolo ya fase. Dikoleka tša Motšhelo wa Letseno la Koporeite (CIT) di fokotšegile go tloga ka 2018/19, di otlelwa ke magareng ga tše dingwe, go theoša ditseno tša koporeite. Makgetho a itšeng a motšhelophahlogae a letetšwe go theoga ka 50% ka lebaka la ditšhitišo tša ditiragalo tša kgwebo le ditiegišo tša motšhelo.

Go tloga ka Oktobore 2020, go bile le tetelo e maatla go feta ka fao go bego go letilwe ya khwetšogape ya motšhelo wa Selegae wa Boleng bja go Tlaleletšwa (VAT) le makgetho a Khastomo ao a tšwelelago ka kgolo ya tirišo ge dikiletšo tša mesepelo di fokoditšwe. Dikoleka tša kgwedi ka kgwedi tša VAT ya selegae go tloga ka Agosetose di be di le godimo go feta dikgwedi tša go nyalelana ka 2019, gomme dikoleka ta levi ya Makhura le tšona di kaonafetše.

Ditheko tše maatla tša ditšweletšwa go ya mafelelong a 2020 gammogo le go phuhlama ga ranta go maatlafaditše ditheko tša ditšweletšwa bjale ka ge dinyakwa lefaseng di gola, ka fao di gatelela koketšo ya go koleka ga ditseno tša motšhelo (CIT ya sebakanyana) go tšwa go sektara ya moepo.

Ntle le ditlhotlo tše maatla le tikologo ya maphekgo a ditšhitišo, dikoleka tša ditseno di phagamišitšwe gabotse go fetiša ditebanyo tše di beetšwego ka Oktobore 2020 ka go Setatamete sa Pholisi ya Tekanyetšo ya Ditšhelete ya Nako ya Gare (MTBPS). Bjale ka pelo ya khwetšogape ya tirišo le megolo magareng ga Oktobore le Disemere 2020, gape e maatlafatša kamogelo ya CIT go tšwa go sektara ya mmaene , dikoleka tša ditseno tša 2020/21 di letetšwe go ba R99.6 billion godimo ga tekanyetšo tša 2020 MTBPS.

Tona o okeditše tekanyetšo ya ditseno ka kholofelo ya tetelo e kaone go dikoleka tšeo di bego di letetšwe go fihla go R1 212.2 billion gomme tekanyetšo ya 2021/22 e beetšwe go R1 365.1 billion. Tekanyo ya Ngwaga wa Ditšhelete wa 2020/21 wa motšhelo-go-GDP gabjale o eme go 24.6% gomme e beetšwe fela go boela morago go maemo a pele ga COVID 19 ka 26.3% ka ngwaga wa ditšhelete wa 2027/28. Dikoleka tša ditseno tše di letetšwego R1 212.2 billion di laetša gore ditseno tša motšhelo bakeng sa ngwaga wa ditšhelete go fihla ka Matšhe 2021 tšeo di theogago ka lebelo la 10.6% go feta ekonomi yeo e letetšwego ka 4.4% ka nako e tee. Ditseno di amegile, magareng ga tše dingwe ke magato a dikimollo tša motšhelo, dikhamphani tšeo di šuthelago go kelo ya tahlegelo le kamano ya dipoelo ya go fokotša khwetšogape ya metšhelo ya letseno la koporeiti, maemo a mošomo le go theoga ga maemo a megolo ka Kamano e kgolo ya metšhelo ya mošomo le gomme mafelelong kakaretšo ka moka ya tirišo e sa boyegape ka lebelo go maemo a pele ga Covid19 ka fao e amago poelogape ya tirišo ya metšhelo. Go tšwelapele, tekanyo ya lebelo ya go theoga ga ditseno e laetša kamano ya dikiletšo tša thekišo ya dinotagi le metsoko le metšhelophahlogae yeo e fedilego. Mo magareng ga ngwaga wa dithlotlo, SARS e tiišeditše ditiragalo tša yona tša obamelo tšeo di itemogetšego kamano ya R107bn yeo e tsentšwego ka go dipego tša ditseno go tloga ka la 31 Disemere 2020.

Go se dudišege ga ekonomi go na le kgonagalo ya kgatelelo ka 2021/2022 eupša re ikgafetše go šoma ka botshephegi, ga se na maitapišo, go fihlelela tekanyetšo. Re tla tšwelapele go fana ka tlhaloso, tiišetšo le tshephagalo go balefela motšhelo go kgona go fihlelela boitlemo bja bona. SARS e gatelela mpshafatšo go ponelopele ya yona go nolofatša maemo a ditseno go bagodi, le go nolofaletša balefela motšhelo go amana le setheo. Ka ge re tiišeletša setšo sa obamelo ka boithapo, re šoma ka thata go lefiša le go thatafaletša balefela motšhelo ba go se obamelo.

Re leetong la go aga “SARS ya go šoma ka sebjale bjale, ka bohlale bja go se belaetše, ya go tshephagala le go ratega. Tsepelo ya rena e go palo e mmalwa ya tša ka pejana magareng ga tše dingwe go oketša memo a data ya balefela motšhelo ka leloko la boraro le mothopo o mongwe wa tshedimošo, gammogo le koketšo ya data ka tirišo ya go ithuta ka motšhene le bothlale bjo e sego bja tlhago. Kgatelelo e go katološeng motheo wa motšhelo, go kaonafatša obamelo, tsepelelo ya godimo ya motšhelo wa lehumo, le go gatela godimo ga maitekelo a go fetolela go ekonomi ya go se dumelelwe le bosenyi.

Re leboga ma-Afrika Borwa ka moka, bakeng sa dikabelo tša lena le thekgo.

Merero ya gago ya motšhelo e bohlokwa!

Ka kgopelo lebelela tlhomelo ya diswantšho tša letseno.

Go hwetša tshedimošo enngwe, ikgokaganye le Sarsmedia@sars.gov.za